

Голові разової спеціалізованої
вченої ради
Західноукраїнського національного університету
доктору економічних наук, професору
Зварич Ірині Ярославівні

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора

ЛУЦИШИН Зоряни Орестівни

на дисертаційну роботу

ГОМОТЮКА Андрія Олександровича

на тему: «**ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ БІЗНЕСУ У
СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ**»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 29 – міжнародні
відносини за спеціальністю 292 – міжнародні економічні відносини

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

У сучасних умовах глобалізації, стрімкого технологічного розвитку та динамічної діджиталізації актуальність інноваційного фінансування бізнесу набуває вирішального значення у забезпеченні їхнього стійкого розвитку та конкурентоспроможності. Однією з ключових переваг інноваційного фінансування є можливість розширеного доступу підприємств до ресурсів, що є вкрай необхідним в умовах постпандемічного відновлення та війни.

Застосування інноваційних фінансових інструментів дозволяє підприємствам виходити за межі традиційних джерел фінансування, таких як банківські кредити, та використовувати нові можливості, які пропонує ринок капіталу. Це сприяє залученню інвестицій, інноваційних кредитів, грантів, долученню стартап-

акселераторів, розширенню фінансового партнерства та підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів.

Таким чином, інноваційне фінансування є стратегічно важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості та успішного розвитку підприємств, фірм, корпорацій у сучасній інноваційній моделі фінансування бізнесу.

У цьому контексті можна стверджувати, що дисертаційна робота Гомотюка Андрія Олександровича, присвячена дослідженню інноваційних моделей фінансування бізнесу у світовій економічній системі виконана на актуальну тему.

Дисертація виконано у відповідності до фундаментального дослідження, яке здійснюється за кошти державного бюджету, а саме: «Національна концепція екобезпеки суспільства та інклюзія циркулярної економіки в умовах пандемії» (державний реєстраційний номер 0121U109485), в якій автором досліджено процеси трансформації фінансування бізнесу та вироблено підходи до використання цього досвіду в Україні. Та у відповідності до плану науково-дослідних робіт кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету «Геоелектроніка та цивілізаційні виклики розвитку глобальної економіки» (державний реєстраційний номер 0121U1111077), де автором теоретично обґрунтовано інноваційні моделі фінансування бізнесу у світовій економічній системі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій

Основні наукові положення, що виносяться на захист є обґрунтованими, відповідають сформульованій меті та завданням дослідження. Визначені автором «об'єкт» та «предмет» сповна розкриваються у дисертаційній роботі. Високий рівень обґрунтованості та достовірності отриманих автором наукових результатів, висновків та рекомендацій підтверджено використанням відповідних методів, серед яких: діалектичний метод (при дослідженні процесів становлення та розвитку інноваційного фінансування, розкритті підходів до дослідження

конкуренції та співпраці між традиційними банківськими установами та онлайн-платформами); гіпотетичний метод (для формування гіпотези щодо факторів впливу на обсяг інноваційного фінансування), метод кількісних та якісних порівнянь (при аналізі інноваційного фінансування у розвинених країнах, країнах з ринком, що формується, та Україні); прогнозний (при прогнозуванні розвитку ринку інноваційного фінансування), методи регресійного аналізу та SWOT-аналіз (при визначенні впливу на інноваційне фінансування ряду чинників та ранжуванні країн), графічний – для наочного відображення результатів дослідження.

Перша група проблем, що піднімається у дисертаційній роботі пов'язана з дослідженням теоретичних основ інноваційних моделей фінансування бізнесу. Автором розкрито суть інноваційного фінансування, дано авторське визначення цього терміну (С. 15), здійснено класифікацію інноваційних моделей фінансування (С. 16-22). Важливим є також визначення ролі банків у процесі здійснення різних форм інноваційного фінансування (С.29-30) та виокремлення сильних і слабких сторін інноваційного фінансування (С.31-33).

Заслуговує на увагу здійснене автором дослідження теорій структури капіталу (С.34-38) та запропонована модель вибору фандрайзером типу фінансування, яка базується на диференціації розміру фінансування, типу проєкту, термінах віддачі тощо (С. 39). Доволі детально автором охарактеризовано особливості інноваційного фінансування, виходячи з диференціації розміру фінансування (С.40-43).

При порівнянні режимів регулювання інноваційного фінансування у провідних країнах світу (С. 46-57), автором виявлено існування зв'язку між динамікою ринку інноваційного фінансування та наявністю відповідних законодавчих актів: у країнах, які швидко прийняли законодавчі зміни для створення сприятливих умов для інноваційного фінансування, спостерігається стрімкий приріст обсягів онлайн-фінансування.

Друга група проблем стосується аналізу та оцінювання застосування інноваційних моделей фінансування бізнесу у світовій економічній системі;

проаналізовано світовий ринок інноваційного фінансування, який зазнав швидкої трансформації та розвитку. Здійснений аналіз дав змогу автору констатувати, що Covid-19 значно прискорив цифрову трансформацію у фінансовій галузі, що теж позитивно вплинуло на розвиток інноваційних моделей фінансування.

Виявлено, що у структурі світового ринку інноваційного фінансування значну частину становлять краудфандингові моделі (С.65-66). Крім цього, встановлено, що альтернативне кредитування ще не стало сильним конкурентом традиційному банківському кредитуванню у ЄС (С75-76).

Заслуговує на увагу здійснений автором міжкраїнний аналіз та ранжування країн за показниками доступу до фінансування, з одного боку, та показником інновацій і регуляторного впливу, з іншого (С. 77-86). На основі цього зроблено висновок, що ринок інноваційного фінансування у світі розвивається нерівномірно і є ще на стадії формування у більшості країн світу.

Автором здійснено аналіз інноваційних моделей фінансування малих і середніх підприємств у країнах з ринком, що формується (С.87-99). Встановлено, що онлайн альтернативне кредитування змінює усю сталу систему кредитування МСП у цих країнах. Те, що колись було обтяжливим і трудомістким завданням, тепер стає легкодоступним бізнес-рішенням.

Третій розділ дисертаційної роботи присвячений перспективам розвитку інноваційних моделей фінансування бізнесу. Заслуговує на увагу запропонована модель визначення впливу на обсяги інноваційного фінансування економічного розвитку країн, доступу до фінансування суб'єктів господарювання (фінансова інклюзія), інновацій та регуляторного впливу (С. 116-124).

Важливими є розроблені автором засадничі принципи створення сприятливого середовища та належної нормативної бази для інноваційного фінансування підприємств, у тому числі малих і середніх в Україні: встановлення чітких правил, що регулюють усі форми доступу до фінансування МСП; створення надійної, всеохопної, дієвої та справедливої

правової бази; забезпечення доступу та інклюзії; сприяння прозорості; забезпечення фінансової грамотності; сприяння довгостроковій стійкості; ефективна та інклюзивна система кредитної інфраструктури; захист даних і кібербезпека; розвиток ринку капіталу (С139-148).

Про високий рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційної роботи свідчить також їх апробація на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота Гомотюка А.О. є завершеним науковим дослідженням. Мета дисертаційного дослідження, що полягає в розкритті теоретико-методичних засад інноваційних моделей фінансування бізнесу, комплексному аналізі функціонування цих моделей та розробці теоретико-прикладних засад створення сприятливого середовища та належної нормативної бази для інноваційного фінансування бізнесу в Україні, досягнута.

Основні наукові результати дисертації

Усі наукові положення дисертації та наукових публікацій сформовані автором самостійно та відображають особистий внесок дисертанта. Проведений ретельний аналіз роботи свідчить про наявність елементів наукової новизни.

У дисертації *вперше* розроблено комплекс принципів створення сприятливого середовища та належної нормативної бази для інноваційного фінансування мікро-, малих та середніх підприємств (С.140-148) та запропоновано низку практичних рекомендацій для розвитку онлайн-платформ в Україні у період воєнного стану (С. 150-152).

Автором удосконалено - науково-теоретичні підходи до визначення факторів розвитку інноваційних моделей фінансування бізнесу, до яких, на відміну від наявних, віднесено стан економіки, інновації, доступ до фінансування суб'єктів господарювання, швидкий розвиток цифровізації і

цифрової економіки, зростання рівня фінансової грамотності населення та фінансової обізнаності підприємців і МСП, регуляторний вплив та конкуренція з установами традиційного фінансування (С. 26-29);

-теоретико-методичні підходи до комплексної характеристики впливу на обсяг здійснення інноваційного фінансування економічного розвитку країн, доступу до фінансування суб'єктів господарювання (фінансова інклюзія), інновацій та регуляторного впливу, що дозволило встановити: на рівень інноваційного фінансування найбільший вплив мають регуляторні свободи, розвиток інновацій, регулювання у сфері підприємницької діяльності. Водночас рівень економічного розвитку країни теж впливає на інноваційне фінансування, але в значно меншій мірі, а доступ до фінансування виявився малозначимим фактором (С. 116-124);

- теоретико-методичні підходи до вибору підприємством типу фінансування залежно від розміру організації, етапу її діяльності та необхідної суми, що стало підґрунтям для розробки моделі вибору фанрайзером типу фінансування (С. 38-43);

Розробки автора, що дістали подальшого розвитку в результаті досліджень:

- трактування поняття «інноваційні моделі фінансування підприємств» як нетрадиційні механізми фінансування, що, базуючись на інноваційних підходах, надають фінансовий капітал малим і середнім підприємствам з джерел, відмінних від традиційних банків через посередництво онлайн-платформ (С. 15);

- науково-теоретичні підходи до дослідження конкуренції та співпраці між традиційними банківськими установами й онлайн-платформами, визначено роль банків у процесі здійснення різних форм інноваційного фінансування, зокрема, краудфандингу та моделі на основі позик (С. 29-31).

Достовірність досліджень, повнота відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертації роботах

Усі наукові результати дисертації отримані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, що є особистим здобутком автора. Наукові положення, висновки та рекомендації, що сформульовані у дисертації, є достовірними. Достовірність забезпечено використанням матеріалів наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців. Дисертація є завершеною науковою працею, зміст відповідає поставленій меті.

Основні результати дисертаційної роботи та усі елементи наукової новизни достатньо аргументовані та опубліковані у 9 наукових працях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 включена до міжнародної наукометричної бази Scopus, 4 тези доповідей на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають автору право публічного захисту дисертації.

Практичне значення результатів дослідження

Результати дослідження, які мають прикладний характер, знайшли застосування в діяльності установ та підприємств. Наукові розробки, висновки і практичні рекомендації автора були використані в практичній діяльності: Департаменту економічного розвитку і торгівлі Тернопільської обласної військової адміністрації (довідка № 06-17/756 від 14.06.2023 р.); Управлінням стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка № 60/2 від 25.05.2023 р.); ТОВ «ТЕРКУРІЙ-2» (довідка №78к від 05.12.2022 р.). Основні положення та результати дисертаційної роботи використано у навчальному процесі Західноукраїнського національного університету (довідка № 126-31/1726 від 16.08.2023 р.).

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Ознайомлення з дисертацією та науковими публікаціями Гомотюка Андрія Олександровича, у яких висвітлені основні наукові результати, дає підстави стверджувати, що автор дотримується принципів, норм академічної доброчесності. Дисертаційна робота містить посилання на джерела інформації у кожному випадку використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних результатів, слід зазначити деякі дискусійні положення, недоліки та зауваження, що мають місце в дисертаційній роботі:

1) для уникнення різночитання елементів у групах рисунку 1.1 автору слід було більш чітко виписати окремі елементи, наприклад у групі «цифрове кредитування» елемент «боргові цінні папери» доречно було подати із уточненнями чи піделементами: *цифрові боргові ЦП, токенизовані боргові ЦП, віртуальні боргові ЦП чи ін.*; групу «цифрове залучення капіталу» доречно було б доповнити *краудлендінгом і краудінвестингом*, а групу «цифрові банки» - *цифровими кредитами, інноваційними кредитами; фінансуванням через спільноти / спілки (Community Financing), фінансування від ангел-інвесторів* через систему цифрових банків чи цифрові платформи, особливо, якщо кошти переказуються у криптовалюті;

2) наведена у таблиці 1.1 характеристика видів інноваційних моделей фінансування бізнесу теж виграли б від більш ретельнішого та точнішого опису, наприклад підсегменту P2P кредитування; підсегменту краудфандинг, заснований на інвестиціях у категорії торгівля рахунками, готівковий аванс споживачу та ін. з метою опису/виокремлення особливостей та тонкощів механізму реалізації, здійснення, функціонування;

3) слід було б детальніше охарактеризувати основні чинники розвитку інноваційних моделей фінансування бізнесу (параграф 1.1);

4) аналізуючи розвиток інноваційного фінансування у країнах ЄС (розділ II), автору доцільно було б більше приділити увагу вивченню впливу війни в Україні на суб'єкти інноваційного фінансування;

5) аналіз використання інноваційних моделей фінансування малих і середніх підприємств у країнах з ринком, що формується (параграф 2.2) слід було б розширити дослідженням країн Африки та Латинської Америки;

6) оцінюючи позитивно розроблену автором модель визначення впливу на обсяги інноваційного фінансування економічного розвитку країн, доступу до фінансування суб'єктів господарювання (фінансова інклюзія), інновацій та регуляторного впливу (параграф 3.1) все ж зазначимо, що потребує глибшого обґрунтування вибір саме цих критеріїв;

7) розглядаючи проблематику інноваційного фінансування у забезпеченні сталого розвитку (параграф 3.2.) автору слід було б розширити це питанням дослідження України.

Висновок про відповідність роботи встановленим вимогам МОН України

Дисертація Гомотюка Андрія Олександровича є завершеною оригінальною науковою працею, яка присвячена вирішенню актуального наукового та практичного завдання розробки теоретико-прикладних засад створення сприятливого середовища та належної нормативної бази для інноваційного фінансування бізнесу в Україні.

Тема дисертації відповідає викликам часу. Знайомство з дисертацією переконує, що вона відповідає сучасним тенденціям у методології суспільних наук: містить висунуті на прилюдний захист наукові положення, теоретичні узагальнення, аналітичні розробки, економіко-математичний інструментарій, ґрунтовні висновки і практичні пропозиції.

Дисертаційна робота Гомотюка Андрія Олександровича «Інноваційні моделі фінансування бізнесу у світовій економічній системі» відповідає спеціальності 292 – міжнародні економічні відносини, наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022р. №44, а її автор – Гомотюк Андрій Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 – міжнародні економічні відносини (галузі знань 29 – міжнародні відносини).

Офіційний опонент

Доктор економічних наук, професор
професор кафедри міжнародного бізнесу,
помічник проректора з науково-педагогічної роботи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Зоряна ЛУЦИШИН

Згодом засвідчую:
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
В. В.